

VÁLASZ

Székely Csaba, MTA doktora opponensi véleményére

Nagy hálával és köszönettel tartozom opponensemnek, amiért a nyár kellős közepén vette a fáradságot és értékelte doktori értekezésemet. Bírálatát az MTA Doktori Szabályzat megfelelő szempontjai szerint készítette el, így kitért a tudományos eredményekre és újdonságokra, érdemekre és hiányosságokra, a dolgozatban felhasznált adatok hitelességére, valamint – legfőképpen és legrészletesebben – a disszertációban megfogalmazott tézisek értékelésére.

Az értekezés általános tudományos jellemzőjeként értékeli a meghatározóan ható kvantitatív szemléletet és ökonometriai elemzési eszköztárat. Ez utóbbiakból kiemeli az OCRA módszert, ami véleménye szerint hatékonyan került felhasználásra a különböző aggregátsági szintű versenyképességi vizsgálatoknál. Fontosnak tartja aláhúzni a vizsgált területek (koordinációs terek) vizsgálatának fontosságát, illetve az innováció bármelyik fajtájának elemzését, hiszen ennek gyakorlása nélkül „a vállalatok a vevőkért folytatott versengésben hosszútávon alulmaradnak”.

Az érdemek és hiányosságok részben opponensem kiemeli, hogy a dolgozat plasztikus és átfogó képet ad nem csupán egy több évtizedes kutatói múltról, hanem egy kutatói életút és attitűd fejlődéséről is. Megállapítja, hogy a disszertáció „minden fontos információt tartalmaz, amely lehetővé teszi az MTA doktora cím odaítélésének mérlegelését”. Hiányosságként azt veti fel, hogy a benyújtott értekezés nem tartalmazza, illetve hivatkozza le a témakörben megjelent valamennyi publikációm. Erre a kritikára azt tudom talán mentséggként felhozni, hogy a disszertáció alapját képező tanulmányok önmagukban tartalmazznak egy-egy kerek mondanivalót. Jóllehet az adott témát – más aspektusokból nézve – legtöbbször tovább folytattam, de ezek időben eltértek egymástól, s így nem is feltétlenül jelentettek hivatkozást egymás számára.

Az adatok hitelességére vonatkozóan bírálóm megállapítja, hogy sokféle forrásból merítettem (saját adatgyűjtés, KSH és AKI adatok, EUROSTAT adatai), amelyekre korrekt módon hivatkoztam és a mondanivaló alátámasztására használtam. Így hitelesnek és adekvátnak minősíti azokat.

A tudományos eredményként általa elfogadható tézisekről készített egy összefoglaló táblázatot, amit – kiegészítve az általa elfogadottnak minősítések számával – ide idézek.

A témakör sorszáma	A kutatási témakör címe	A feltűntetett tézisek száma	Elfogadott tézisek száma
1	A piacműködés hatékonysága - a sertés piac fejlődése az 1990-es évtizedben	7	6 teljesen, 1 részben

2	A piacműködés hatékonysága - a tejpiac fejlődése az ezredfordulón	3	2
3	A vállalati működés hatékonysága - a hazai húsipar az ezredfordulón	7	6
4	Regionális klaszterek működési hatékonysága - tudásteremtés és használat a magyarországi borvidékeken	4	4
5	A vállalati működést segítő innováció az élelmiszergazdaságban - nyitottság a borvidéki innovációban	2	2
6	Innováció a közép-magyarországi élelmiszergazdasági kkv-knál	3	3
7	A nyitott innováció szerepe a magyarországi élelmiszergazdasági kkv-k modern élelmiszerláncokba való bekapcsolódásában	4	3 teljesen, 1 kiegészítéssel
8	Innovációs hálózatok az európai élelmiszeriparban	6	5 teljesen, 1 kiegészítéssel

Az összefoglaló táblázatból egyértelműen kitűnik, hogy bírálóm az elvégzett ökonometriai elemzéseket meggyőzőnek tartja és az azokból leszúrt téziseket a vizsgált folyamatokra nézve érvényesnek ismeri el. Így most csak a kritizált, illetve elutasított téziseket veszem sorra.

1. Tézis

A magyar élelmiszerpiac sertéshús szegmense nagyobb torzulások nélkül működött az 1990-es években.

Ezen megállapításomat vitatja és csak részben fogadja el opponensem. Azzal érvel, hogy „a sertéshústermelés termelői szektora jelentős és döntő változásokon ment keresztül az 1990-es években, ami a korábbi termelési méretekhez és struktúrákhoz viszonyítva torzulásnak is tekinthető. Pontosabb megfogalmazás lenne szükséges.” Bírálómmal teljes mértékben egyetértek, az ő megállapítása tökéletesen alátámasztható megfelelő statisztikai adatokkal. Ugyanakkor rá szeretnék mutatni, hogy ebben a tézisben nem csupán és nem is elsődlegesen a sertéstenyésztőkről, vagyis az állattartókról, hanem a közöttük és az élelmiszerlánc többi szereplőit (felvásárlók, feldolgozók és kereskedők) közötti piaci kapcsolatok alakulásáról, annak piaci- és/vagy nem piaci természetű magyarázatáról. A tézis ez utóbbira vonatkozik, amit az ökonometriai vizsgálatunk alapvetően visszaigazolt.

9. Tézis

A tézis azt fogalmazza meg, hogy a tejvertikum egészén (vagyis a termelő – feldolgozó – kereskedő láncon, amiben a termelő – feldolgozó a feldolgozóit, a feldolgozó – kereskedő pedig a kereskedelmi fázis) végighaladva az ár- és árértékesítési információk feldolgozóit fázisban a termelőtől a feldolgozó, míg a kereskedelmi fázisban jellegzetesen a kereskedőtől a feldolgozó felé, vagyis fentről lefelé haladnak. Opponensem ezt nem fogadja el, jelezve, hogy nem egyértelmű a megállapítás. Ennek a megállapításnak az egyértelművé tétele azért is fontos, mert

a Granger teszttel kimutatható oksági kapcsolat (melyik ár határozza meg a másikat), egyúttal a piaci kapcsolatok minőségére is utal: nyilván, az a fél, amelyik ármeghatározó pozícióban van, a piaci kapcsolataiban könnyebben tud előnyhöz jutni. Ezért fontos az oksági teszt (46. o., 10. táblázat), mert ebből látszik, hogy a jelzett viszonyok miként alakulnak. A táblázatba szándékosan nem írtam számokat, csupán nyíllal jeleztem, hogy az oksági teszt melyik irányban és milyen mértékben volt szignifikáns. Tekintve, hogy a tesztet mindkét irányba el kell végezni, ezért lehetséges, hogy egymásnak ellentmondó eredményeket kapunk, vagy egyáltalán nem lesz szignifikáns a kapcsolat egyik irányba sem.

13. Tézis

Ebben a tézisben a húsipari vállalatok három méret nagyság szerinti, az OCRA-val végzett versenyképességi vizsgálat eredményei alapján azt állítottam, hogy mindegyik méretkategórián belül a méret növekedésével csökken a versenyképesség, ami egyfajta koordinációs problémára vezethető vissza. Ennek a tételnek a helyességét bírálóm vitatja és nem fogadja el annak tényszerűségét. Bírálótát teljes mértékben elfogadom és egyúttal a tézist **visszavonom**. Nem készült el sem a háttér vizsgálat, sem pedig a csoportok kialakítását nem előzte meg tudományos igényű klaszterezés.

28. Tézis

Az abszorpciós kapacitás csökkenti a technológiai-, termék-, a szervezeti- és a piaci innováció bevezetési idejét.

Bírálóm szerint az abszorpciós kapacitás után kimaradt a „**növelése**”. Elfogadom.

31. Tézis

A tétel a Nyugat- és Kelet Európai országok élelmiszeripari innovációs tevékenységéről tesz megállapításokat, elmarasztalva ez utóbbiakat.

Elfogadom bírálóm megjegyzését, miszerint nem keleteurópai, hanem „**kelet-középeurópai** országokról van szó”.

Még egyszer köszönöm opponensem bíráló- és elismerő szavait, illetve azt is, hogy munkámat nyilvános vitára alkalmasnak tartja.

Budapest, 2023. december 18.

Tóth József
pályázó